

skabet her har ikke været meget stort, og lige saa ringe har det Kendskab været, som det ærede Medlem fra Assens (Klaus Berntsen), der kom til at sidde som Konseilspræsident, havde faaet. En Orientering, en Oplysning om disse Forhandlinger, paa Baggrund af hvilken man kunde tage Beslutning i Danmark, kom altsaa ikke til at foreligge for nogen anden end det ærede Medlem fra Ringkøbing, men heller ikke han kom — som jeg allerede tidligere har sagt — i nogen synderlig Grad til at benytte denne Orientering i den Militærordning, som han fik Medansvaret for at gennemføre.

Der var et andet Øjeblik, hvor disse Ting maaske kunde have haft nogen Betydning som orienterende. Det var den 5. August 1914. Det ærede Medlem sagde forleden Dag, at da havde han ikke talt noget om dette, thi Forudsætningen for Forhandlingerne den 5. August var jo, at Danmark skulde bevare sin Neutralitet, og det havde ogsaa været Forudsætningen for disse Forhandlinger. Ja, det havde det jo nu ikke (*J. C. Christensen*: Jo, det havde det). Ja, det har maaske været det ærede Medlems Forudsætning (*J. C. Christensen*: Ja, absolut). Absolut, siger det ærede Medlem, saa har det ærede Medlem ikke paa nogen Maade forstaaet Rækkevidden af de Ord, han skriftlig gav fra sig; thi den Instruks, som det ærede Medlem har givet, indeholder disse Ord, som det ærede Medlem forleden Dag, da han gengav den, ikke nævnedes, „Med mindre“, og de Sætninger, som følger derefter. Den angiver derigennem visse Muligheder, under hvilke Danmark kan opgive sin Neutralitet; og i den Erklæring, som det ærede Medlem siden har afgivet overfor Militærkommissionen, siger han selv, at det var Hensigten med denne Instruks, at General Moltke skulde forstaa, at der skulde meget stærke Ting til for at faa Danmark bort fra den strenge Neutralitetspolitik.

I hvert Fald tror jeg, at det vilde have haft Interesse den 5. August at vide, at Danmark paa et tidligere Tidspunkt havde stillet sig saaledes. Men jeg for min Del lægger for øvrigt ikke afgørende Vægt derpaa; thi jeg tror, at de Beslutninger, der blev truffet den 5. August, kunde træffes paa Grundlag af de Kendsgerninger, der forelaa, ogsaa uden Kendskab dertil. Det, der for mig var overraskende og stadig har været overraskende i det ærede Medlems Holdning den 5. August, var ikke saa meget denne Side af Sagen, det var derimod dette, at

det under Forhandlingen den Dag, da alle andre tilkaldte Politikere udtalte deres Mening uforbeholdt overfor de Spørgsmaal, som laa for, ikke var muligt at faa nogen anden Udtalelse frem fra det ærede Medlem end de Udtalelser, der drejede sig om et ganske bestemt Spørgsmaal, nemlig hvorledes man vilde stille sig, hvis Ministeriet traadte tilbage, og der kunde blive Forhandling om Dannelsen af et Ministerium af de forskellige Partier. Det var det eneste Punkt, paa hvilket det var muligt at fremkalde Udtalelser fra det ærede Medlem. Disse Udtalelser, som gik ud paa, at naar Ministeriet havde erklæret, at det vilde træde tilbage, da var han villig til at forelægge dette Forslag for sit Parti. Se, jeg tror, at de Udtalelser, som det ærede Medlem den Dag fremsatte, ligesom det ærede Medlems hele Holdning den Dag var for adskillige af Deltagerne i den Dags Forhandlinger et af de ejendommeligste Indtryk, vi modtog; jeg for min Del — og jeg tror flere med mig — fristes til at sige: et af de uhyggeligste Indtryk, vi modtog den 5. August.

Men hele den Gruppe af Forhandlinger, som har været ført, førtes jolangtudover alt, hvad der staaer i Forbindelse med Begrebet Orientering; den indeholdt en Opfordring til Fremsættelse af Tilbud overfor Danmark, den førte til vidtgaaende Tilsegn. Hvis Tyskland havde taget Sagen op, hvorledes havde da Forholdet ligget? Hvis General Moltke havde kunnet sige: Ja vel, vi er villige til en Forhandling om en Militærkonvention og dertil knyttede Grænsereguleringer, da maatte det ærede Medlem, som han jo selv med fuldkommen Ret har sagt, være gaaet til den danske Rigsdag; thi da kunde naturligvis Aftalerne ikke være truffet i Hemmelighed. Hvis det ærede Medlem da havde kunnet faa Tilslutning hos den danske Rigsdag til saadanne Aftaler, havde Danmarks Skæbne dermed været knyttet til Tyskland, Danmarks Selvstændighed været forbi, et Vasalforhold skabt for Danmark. Men enhver af os er vel klar over, at hvis det var kommet dertil, havde Svaret været givet enstemmigt, ensartet fra alle Rigsdagens Partier: Vi kan ikke opgive Danmarks Selvstændighed, vi kan ikke tage et Vasalforhold til nogen Magt, hvor store Indrømmelser der saa end gøres Danmark til Gengæld. Men hvis dette var blevet Tilfældet, ja, saa havde Resultatet af det hele jo været det, at Danmark var gaaet ud af disse Begivenheder dybt kompromitteret til begge Sider.

Det skete nu ikke paa den Vis, fordi